

Una finca del pla de Vila encara s'anomena ca n' Aqüenza. (Foto: revista EIVISSA.)

Famílies de mà major de les Pitiüses

per Joan Planells Ripoll

Fins al començament del segle XIX el conjunt de persones que constituïen la capa més elevada de la societat pitiüsa rebia el nom de mà o braç major. En un nivell social més baix, existien també la mà mitjana, formada per menestrals, sucrers, cirurgians i apotecaris; i la mà forana, que englobava els llauradors.

Els membres masculins de la mà major eren denominats ciutadans i mereixien el tractament de Magnífic Mossèn. Els corresponia l'exercici dels càrrecs més importants de l'administració municipal i la seua dignitat no era compatible amb la pràctica de professions que exigissin treball físic. Havien de poder viure de rendes, la qual

cosa exigia la possessió d'un capital suficient, que solia consistir sobretot en finques rústiques. La gent de mà major d'Eivissa havia posseït sempre una gran part de la franja de terra que s'estén davant la vila, des del pla de Jesús fins al de les Salines. Els llauradors propietaris de bones finques eren els que tenien més fàcil l'accés a aquest estament, perquè els bastava complir el requisit d'establir un domicili a Vila. Així sembla que ho feren a mitjan segle XVI una sèrie de propietaris rurals. A la gent de mà mitjana, tot i viure ja intramurs, l'ascens li podia resultar més difícil, perquè el rendiment dels seus oficis normalment no permetia estalviar la fortuna ne-

cessària. Per això el camí que solien emprar els vilers de mà mitjana per pujar a mà major era el de l'activitat mercantil. El comerç a l'engròs, a més, no desdèia de la condició de ciutadà i s'hi dedicaven també moltes persones que ja eren de mà major. La consecució de graus acadèmics superiors representava una altra forma d'accés a aquest estament. Els doctors en medicina i en lleis ja pel seu títol hi eren admesos. I fins al començament del segle XVIII també hi figuraven els notaris, encara que els seus estudis no fossin de nivell universitari.

La promoció d'una persona a mà major s'executava introduint el seu nom dins les bosses de dita mà

destinades al sorteig anual dels càrrecs municipals. Una vegada adquirida, la condició de ciutadà era pràcticament vitalícia i també posseïa un cert caràcter hereditari; de manera que tothom qui accedia a mà major podia tenir la seguretat que, mentre persistís una successió masculina que conservàs un mínim dels béns familiars, el seu cognom figuraria en aquell estament. Per això era normal que es formassin estirps o famílies que durant molt de temps, fins i tot segles, es mantenien al vèrtex de la piràmide social. Eren els llinatges que constituïen l'aristocràcia local.

Deixant de banda els segles XIII, XIV i XV, dels quals no es conserva prou documentació per conèixer-ne la textura social, l'abundant informació que queda dels segles posteriors permet identificar plenament la cinquantena de famílies de mà major que des de la primera part del segle XVI fins a la conclusió de l'antic règim presidiren el panorama social pitiús. Enumerades seguint un flexible ordre cronològic d'aparició en escena, componen el següent catàleg:

Clapers

Sembla que l'estirp dels Clapers havia estat una de les més distingides d'Eivissa abans del segle XVI, però durant aquest segle ja només figurava en la mà major el Magnífic Joan Clapers de Macià, que va morir l'any 1592.

Valls

És probable que l'establiment dels Valls a Eivissa s'hagués produït amb motiu de la venguda d'algun familiar del reverend Guillem Valls, que fou paborde d'Eivissa a la primera meitat del segle XV. La mort del Magnífic Joanot Valls, esdevenguda l'any 1552, va suposar l'extinció d'aquesta estirp, de la qual queda un record en la denominació del puig d'en Valls.

Francolins

Aquesta família va accedir a mà major segurament durant el segle XV i s'hi va mantenir a través del XVI. Durant el segle XVII els Francolins, reduïts a una sola línia familiar, quedaren enquadrats en l'estament de mà mitja-

na, i en el XVIII es traslladaren al quartó de Balansat i passaren a pertànyer a la mà forana.

Joans de la Capella

Aquesta família a la darrereria del segle XV ja havia ascendit a mà major. Era propietària de l'anomenada capella dels Joans, una capella sepulcral del cementeri de Vila dins la qual eren enterrats els difunts de la família. Durant el segle XVII, pel matrimoni del Magnífic Bernat Joan Arabí amb Maria de Borja Llençol, es formà la rama Joan de Borja, que fou de poca duració perquè Bernat i Maria només tengueren filles. El darrer membre masculí d'aquesta família fou el Magnífic Francesc Joan Balansat, mort l'any 1693.

Nicolaus

Família que ja era també de mà major en el segle XV, i que va durar fins a la segona meitat del XVIII. El seu darrer membre masculí fou el prevere Domingo Nicolau Pascual (†1777), fill del Magnífic Basili Nicolau Balansat

Una finca de la parròquia de Jesús encara conserva el nom de les Camarones.
(Foto: revista EIVISSA.)

(1694-1733). El frare dominic Pere Vicent Nicolau, autor d'una història manuscrita d'Eivissa, no pertanyia a aquesta família; era fill del soldat aragonès Joan Nicolau, que vengué a Eivissa a la darrereria del segle XVI.

Orvais

Família de mà major que havia accedit a aquest estament durant el segle XV i s'hi va mantenir a través dels segles XVI i XVII. Dins el conjunt de la família va ressaltar la línia dels Orvais anomenats de Blanes, els quals sembla que descendien d'un Guillem Orvai dit de la Joveria. Un membre distingit d'aquesta línia fou el prevere Francesc Orvai de Blanes Llaudes, ardiaca de Sant Fructuós i senyor de Portmany. L'extinció de l'estirp es va produir l'any 1701 per mort del Magnífic Francesc Orvai de Blanes Guasc, nebot de l'ardiaca.

Viletes

A la darrereria del segle XV ja hi havia membres de la família Vileta que figuraven a mà major. Durant la primera meitat del XVI la major part de les persones de cognom Vileta que hi havia a Eivissa pertanyien a aquest estament, però encara algunes eren de mà mitjana. A la darrereria d'aquella centúria ja tots els Viletes eren de mà major i en aquest estament es mantengueren al llarg del segle XVII i part del XVIII. El darrer membre masculí de l'estirp fou el Magnífic Bartomeu Vileta Llobet, que morí l'any 1760. Una finca de les Salines que va pertànyer a membres d'aquesta família ha conservat el nom de can Vileta fins als nostres dies.

Balansats "Orvais"

Durant el segle XVI els descendents d'un Pere Balansat, enterrat l'any 1460 en una tomba particular de l'església de Santa Maria, es mantengueren en l'estament de mà major a través de generacions unipersonals: Pere de Pere, Francesc de Pere, Pere de Francesc..., fins que en el segle XVII es comen-

La capa més elevada de la societat pitiüsa rebia el nom de braç o mà major

çaren a produir bifurcacions en la descendència. En el segle XVI ja se'ls aplicava el sobrenom d'Orvai, probable senyal d'algun emparentament amb la rama dels Orvais de mà major. Els membres de l'última generació que va viure a Eivissa, la dels generals Ignasi i Lluís Balansat Briones, fusionaren el sobrenom amb el cognom i varen denominar-se Balansats d'Orvai. El darrer membre masculí de l'estirp mort a Eivissa fou Marià Balansat d'Orvai Briones (1770-1816), germà dels generals.

Turs de Bartomeu

Branca de Turs que ja era de mà major a la darrereria del segle XV i s'hi va mantenir fins a la darrereria del XVII. El primer membre plenament identificat es deia Bartomeu i l'últim, que va morir l'any 1691, era el Magnífic Bartomeu Tur Rosselló.

Bruns

Durant el segle XVI i XVII totes les persones d'aquest cognom que hi havia a Eivissa pertanyien a la mateixa família i eren de mà major. Aquesta estirp es va extingir a la darrereria del segle XVII amb la mort del frare dominic Ramon Bru Llaudes.

Camaroners

Una rama de l'estirp dels Camaró entrà en el segle XVI ja enquadrada en l'estament de mà major. El darrer membre masculí d'aquesta rama fou el Magnífic Nicolau Camaró Fortaner (1595-1653), propietari de la finca que encara conserva el nom de les Camaroners.

Cucarelles de Jaume

També una rama dels Cucarella era de mà major ja al principi del segle XVI. El seu primer membre identificat és el Magnífic Jaume Cucarella, casat amb Isabet Francolí. Aquesta rama es va extingir l'any 1753 amb la mort del Magnífic Jacint Cucarella Joan.

Sirvents

Família que ja devia ser de mà major a la darrereria del segle XV i que s'hi va mantenir durant tot el segle XVI i la primera meitat del XVII. El darrer membre masculí de l'estirp fou el Magnífic Gaspar Sirvent Joan, mort l'any 1653. Una finca de les Salines que havia pertangut a aquesta família encara conserva el nom de can Sirvent.

Arabins del notari Guillem

El primer membre identificat d'aquesta branca de mà major és el notari Guillem Arabí, que visqué a la primera meitat del segle XVI. La seua descendència va constituir una de les principals famílies de mà major del segle XVII. El darrer membre masculí de l'estirp fou el Magnífic Antoni Arabí Jover, mort l'any 1713.

Llobets de Jordi de Bartomeu

El pareire Jordi Llobet de Bartomeu féu fortuna actuant de mercader. L'any 1567, quan ja havia ascendit a mà major, es feu construir dins l'església parroquial de Santa Maria una sepultura familiar coberta per una làpida esculpida a Gènova, la qual encara es conserva. Va morir l'any 1576; la seua descendència va figurar en l'estament de mà major durant tota l'època de l'antic règim i des-

prés ha continuat constituint una de les principals famílies de la burgesia terratinent eivissenca.

Riambaus

L'any 1546 el prevere català Joan Riambau arribà a Eivissa per exercir-hi el càrrec de paborde o rector de la parròquia de Santa Maria. Vengué acompanyat d'un germà anomenat Lluís, que es va casar amb l'eivissenca Esperança Tur. D'aquesta forma s'originà l'estirp dels Riambaus, que sempre fou de mà major. El darrer membre masculí d'aquesta nissaga mort a Eivissa fou el Magnífic Pere Onofre Riambau Bonet (1665-

cia d'aquests dos germans va constituir una de les estirps importants d'aquest estament durant tot el segle XVII. Els dos últims membres masculins d'aquesta família varen ser els Magnífics Bernat Rosselló Palerm (1659-17??), descendent de Guillem, i Cristòfol Rosselló Balansat (1686-1710), descendent de Francesc.

Bonets de cas Bonets del Pla

És una branca que tenia la seua casa pairal a l'altura del quilòmetre tres de l'actual carretera d'Eivissa a Sant Antoni. La finca en qüestió ara figura en el registre de la propietat amb el nom de cas Bo-

Tur "Llucians"

Joan Tur "Llucià" era un especier que a la segona meitat del segle XVI ascendí a mà major. Els seus descendents constituïren una segona branca de Turs de mà major i sempre empraren el sobrenom de Llucià per distingir-se de l'altra rama de Turs del mateix estament. L'últim membre masculí d'aquesta estirp fou Antoni Tur Llaudis (1671-1723), que era deficient mental.

Bermeus

A la segona meitat del segle XVI va establir-se a Eivissa Joan Bermeu, oriünd de Niça. Els seus des-

1741). Dos fills seus, el doctor en lleis Joan Riambau Guasch i el seu germà Francesc, frare agustí, moriren a Madrid els anys 1768 i 1770, respectivament. Una finca del pla de Vila que va pertànyer a aquesta família ha conservat el nom de cas Riambaus fins a la seua recent urbanització.

Rossellons d'Antoni Bernat

Sembla que Francesc i Guillem Rosselló d'Antoni Bernat (Antoni de Bernat?) pertanyien a un grup de propietaris rurals que a mitjan segle XVI s'incorporaren a l'estament de mà major. La descendèn-

nets i és coneguda popularment amb el nom de can Negre. A la darrereria del segle XVI i començament del XVII es destacaven dues línies d'aquesta branca, els membres de les quals, encara que vivien al camp, eren considerats de mà major i no de mà forana. Una d'elles acabà extingint-se, després d'haver entroncat a Vila amb la família dels Balansats "Orvai", i l'altra es mantengué al pla de Vila, constituint una rama de propietaris rurals que, designats durant molt de temps amb el sobrenom de Cabelleres, han arribat fins al segle XX.

cents constituïren una de les estirps eivissenques de mà major del segle XVII i primera part del XVIII. El darrer membre masculí d'aquesta família fou el Magnífic Josep Bermeu Balansat (1715-1749).

Arabins del doctor Marc Benet

Branca formada pels descendents del doctor en medicina Marc Benet Arabí (1566?-1623), el qual probablement era fill del paraire Jaume Arabí i d'Isabet Jaume. Pel seu títol de doctor, Marc Benet ja pertanyia a l'estament de mà major i els seus descendents conser-

varen el nivell social que ell havia adquirit. El darrer membre masculí d'aquesta branca fou el Magnífic Jaume Arabí Riambau (1629-1650), nét del metge. Una finca del pla de Vila que fou d'aquesta família s'anomena can Jaume Arabí.

Borràs

El notari Jaume Borràs es va establir a Eivissa a la segona meitat del segle XVI. La seua descendència fou sempre de mà major i va prolongar-se fins a la generació dels besnéts. El Magnífic Antoni Borràs Balansat, mort l'any 1653, fou el darrer membre masculí de la família.

va la forma Llaudis. El prevere Antoni Laudes Vileta (1701-1763) fou el darrer membre masculí eivissenc de la família. La descendència del seu germà Francesc, que s'havia domiciliat a Mallorca, també es va extingir allí no molt després.

Gamirs

Família de mà major que té l'origen en el doctor en medicina Joan Gamir, el qual va establir-se a Eivissa a la darrereria del segle XVI. El darrer membre masculí d'aquesta família fou el Magnífic Francesc Gamir Orvai (1654-1695), nét del metge.

conserva. El Magnífic Andreu Jover Tur (1630-1662) fou el darrer membre masculí d'aquesta família.

Cucarelles d'Eloi

Eloi Cucarella era un ferrer que va morir l'any 1543. Els seus fills foren mercaders i els néts ja figuraven en l'estament de mà major. El Magnífic Jaume Eloi Cucarella Sirvent, besnét del ferrer, posseïa una finca al pla de Vila que ha conservat fins ara el nom de ca n'Eloi. El darrer membre masculí d'aquesta família degué ser un fill de l'anterior, també anomenat Jaume, i mort l'any 1657.

Dues imatges de can Botino, edifici situat al carrer de Pere Tur.
(Foto: revista EIVISSA.)

Llaudes

Aquest llinatge fou implantat a Eivissa pel notari Joan Llaudes, que s'hi establí a la segona meitat del segle XVI. La seua descendència va constituir una de les més importants estirps de mà major del segle XVII i primera part del XVIII. La forma Llaudes del cognom, emprada al principi pels mateixos membres de la família, amb el pas del temps va experimentar un procés de maquillatge ortogràfic que la transformà en Laudes, mentre que la "vox populi", que encara ressona en el nom d'antigues finques d'aquesta estirp, encunya-

Jovers

A la primera meitat del segle XVI els germans Andreu, Joan, Pere i Antoni Jover eren els únics representants masculins d'un cognom que segurament havia arrelat a Eivissa en el segle XV. Tots quatre eren menestrals, però la descendència dels tres primers, gràcies a una pròspera activitat mercantil, aconseguí convertir-se en una de les més importants estirps de mà major de la primera meitat del segle XVII. Els Jovers es feren construir a la parròquia de Santa Maria un sepulcre particular, la làpida del qual encara es

Pinedes

Fou una família de mà major que tenia l'origen en Gaspar Pineda, un pare de mitjan segle XVI que segurament també feia de mercader. L'estirp s'allargà fins a un besnét seu, el Magnífic Gaspar Pineda Llobet, mort l'any 1679.

Balansats de Bernat de Bernat

L'any 1585 morí el sabater Bernat Balansat de Bernat. El seu fill, Pere Balansat Cardona, va morir dos anys després, sent mercader, i els seus néts Pere Antoni i Bernat Balansat Jover ja figuraven a l'estament de mà major. Pere Antoni

Casa de la família Balansat, al carrer Major. (Foto: revista EIVISSA.)

assolí, a més, la categoria de cavaller, que va transmetre als seus fills Pere Benet i Joan. Extingida en el segle XVII la rama dels cavallers, tots els descendents de Bernat Balansat Jover es mantengueren en la mà major fins al començament del segle XIX, i fins al segle XX han format part de la burgesia terratinent eivissenca. El darrer membre masculí d'aquesta estirp que va heretar el cognom

per línia paterna fou Francesc Balansat Tomàs (1881-1909).

Rossellons de Santa Maria

El primer membre identificat d'aquesta branca de Rossellons és Francesc Rosselló de Santa Maria, que l'any 1555 fou elegit quartoner del pla de Vila. Devia ser algun llaurador que tenia la seua finca dins els límits de l'antiga alqueria de Maçana o de Santa Maria. Un

fill seu, Pere Rosselló Tur, es va casar amb una filla del notari Joan Llaudes i el seu nét Joan Rosselló Llaudes ja exercia càrrecs municipals propis de mà major. El darrer membre masculí de la nissaga fou el Magnífic Joan Rosselló Arroyos que morí a la segona meitat del segle XVIII.

Llaneres

A la primera meitat del segle XVI Antoni i Mateu Llaneres eren les dues úniques persones d'aquest cognom que hi havia a Eivissa. Tal vegada eren germans i segurament no havien nascut aquí. Antoni era sabater i Mateu, ferrer. Mateu no tengué descendència i Antoni només tengué un fill, Joan, que fou mercader. Tots els fills de Joan ja figuraren en l'estament de mà major, en el qual es mantengueren totes les successives generacions d'aquesta estirp. Els darrers membres masculins de la família foren el Magnífic Marià Llaneres Llaneres (1769-1810) i el seu germà prevere Josep Antoni (1772-1851).

Palerm de Pere Pau

El pare Pere Pau Palerm Garau va tenir tres fills: Pere Pau, Miquel i Antoni Pau. El primer s'ordenà de prevere i de 1610 a 1639 fou paborde d'Eivissa, el segon es féu frare dominic i el tercer es va casar amb Jaumeta Tur "Llàtzer", hereva d'una finca de Santa Eulària que encara conserva el nom de can Llàtzer. Antoni Pau, després d'haver exercit almenys dues vegades el càrrec de jurat de mà mitjana, va accedir a l'estament de mà major i va exercir també dues vegades almenys el càrrec de jurat en cap. La seua descendència es mantengué en la mà major fins al començament del segle XIX. Ja dins aquest segle els germans Josep i Marià Palerm Valvas es casaren amb sengles dones pageses i establiren el seu domicili a finques que posseïen a Sant Jordi. Els darrers membres d'aquesta estirp, els fills de Josep i Marià, ja foren llauradors.

Palerm de Toni de Bernat

Família oriünda del quartó de les Salines, representada a la primera meitat del segle XVI per Antoni Palerm de Bernat. El seu fill Bernat Palerm de Toni, mantenint el domicili a les Salines, es va casar amb Sibília Bru, filla d'una família vilera de mà major. El Magnífic Antoni Palerm Joan, nét de Bernat i Sibília, ja era de mà major i segurament residia a Vila. Va morir l'any 1652 durant el contagi, quan estava exercint el càrrec de jurat en cap. Ell fou el darrer membre masculí d'aquesta estirp.

Espanyols

Curta estirp de mà major del segle XVII constituïda pel notari Marc Antoni Espanyol Cucarella (†1634) i el seu fill, el Magnífic Nicolau Espanyol Prats (†1691), nét i besnét, respectivament, de l'espardenyser Gaspar Espanyol, que visqué en el segle XVI. Isabet, l'única descendent de Nicolau, casant-se amb el Magnífic Esteve Llaneres Tur, va incorporar el seu cognom en una rama de la família Llaneres. Una finca del pla de Vila que va pertànyer a Nicolau i Isabet encara conserva el nom de ca n'Espanyol.

Guascs de Jovera

Estirp de mà major formada per tres néts i tres besnéts del ferrer Francesc Guasc i la seua muller Caterina Jover, matrimoni que visqué en el segle XVI. L'any 1644 els néts encara ocupaven càrrecs municipals de mà mitjana i a partir de 1646 ja se'ls troba exercint-ne de mà major. El Magnífic Antoni Guasc Samar (1650-1710), un dels besnéts, fou el darrer membre masculí d'aquesta família.

Ribes de Melcior

Magí Ribes Joan (1596-1657) i Magí Ribes Cardona (?-1676), néts del paraire Melcior Ribes Tur (1540-1615), natural de la comarca del Vedrà, foren les primers persones conegudes d'aquest cognom que varen pertànyer a l'estament de mà major. Hi varen accedir a mitjan segle XVII. Tots dos exerci-

ren successivament el càrrec de lloctinent de procurador reial. El primer no va tenir descendència, però la del segon es va prolongar fins a la generació dels néts. El darrer membre masculí de la família fou el Magnífic Andreu Ribes Barceló, que va morir entre 1744 i 1748.

Prats de Ventimilla

Nicolau Prats Costa "del Bosc" (1628-1688), natural de Sant Antoni, es va establir a Vila i es va casar amb Àngela Ventimilla Bofi, filla de l'alferes Josep Ventimilla i d'Àngela Bofi, germana de l'ardiacca de Sant Fructuós Vicent Bofi. Devers 1670 Nicolau ja figurava en l'estament de mà major. Tots els seus descendents es mantengueren en el mateix estament i usaren normalment la denominació de Prats de Ventimilla. El darrer membre de l'estirp fou el Magnífic Vicent Prats de Ventimilla Riambau (1716-1782).

l'illa i l'any 1669 fou admès en l'estament de mà major. Després de tres matrimonis estèrils i quan ja tenia néts d'un fill il·legítim, es va casar en quarts núpcies i abans de morir encara va engendrar dos fills legítims. El seu germà Joan no va tenir una ascensió social tan meteòrica. Va morir l'any 1679 sent cap d'esquadra, però els seus descendents també ascendiren a mà major. La descendència masculina d'Antoni es va extingir l'any 1779 amb la mort del Magnífic Agustí Arabí Rosselló; i la de Joan, l'any 1837, en què va morir Marià Arabí Palerm. Una finca de les Salines que el Magnífic Pere Arabí Cambrils va heretar del seu pare, Antoni Arabí de Jaume, encara conserva el nom de can Pere Arabí.

Serres del doctor Lluç

Família de mà major encapçalada pel doctor en medicina Lluç Serra,

Joan Baptista Botino era un mercader que es va casar a Eivissa

Arabins de Jaume

Branca constituïda per la descendència dels germans Antoni i Joan Arabí de Jaume. Sembla que eren fills il·legítims del Magnífic Jaume Arabí Sabater, fill del doctor Marc Benet. Aquesta circumstància els degué privar de la condició social del pare i de la participació en la seua herència. Exerciren l'ofici de sastre i s'enrolaren com a soldats en la guarnició local. Antoni arribà a ocupar el càrrec d'ajudant de la plaça, però deixà la milícia per dedicar-se exclusivament a l'activitat comercial. Es convertí en una de les persones més riques de

mort l'any 1651, poc després d'haver exercit el càrrec de jurat en cap. La seva descendència masculina, representada en cada generació per un sol individu, sempre anomenat Lluís, es va prolongar fins al besnét Magnífic Lluís Serra Riambau, mort l'any 1729.

Obradors

Després de la pesta de 1652, Eivissa va quedar desproveïda de metges i la Universitat va contractar els serveis del metge mallorquí Guillem Francesc Obrador, el qual va quedar aquí fins a la seua mort (†1663). El seu fill Guillem Obrador Garcia, doctor en lleis, es va

establir definitivament a Eivissa i la seua descendència, sempre de mà major, hi va durar fins a l'any 1685, en què va morir el Magnífic Ignasi Obrador Ribes. Una finca del pla de Vila que aquest últim va posseir, conserva encara el nom de ca n'Obrador.

Botinos

Joan Baptista Botino era un mercader natural de Menton que a la primera meitat del segle XVII es va casar a Eivissa i s'hi va establir. Ell i tots els seus descendents

tament de mà major, en el qual es mantengué el seu fill Josep, que ja va catalanitzar el cognom convertint-lo en Llobard. Els descendents de Josep perderen la condició de mà major i exerciren la professió d'apotecaris, pròpia de mà mitjana. Però en el segle XIX la família Llobard fou una de les estirps de la burgesia terratinent eivissenca. El darrer membre masculí d'aquesta nissaga ha estat Armand Llobard Méndez de Vigo, mort fora d'Eivissa l'any 1998.

gle XVIII. El darrer membre masculí de l'estirp fou l'advocat i terratinent Antoni Arroyos Cerecio, mort l'any 1850.

Blancs

A la segona meitat del segle XVI ja existia a Eivissa la família Blanc i a la darrerria del XVII el mercader Antoni Blanc Condomina accedí a mà major. El Magnífic Josep Blanc Botino, nét de l'anterior, fou el darrer membre masculí de l'estirp i va morir a la primera meitat del segle XVIII.

Un dels canvis característics del començament del segle XIX fou la substitució dels antics estaments per les classes socials modernes

figuraren en l'estament de mà major. El darrer membre masculí de la nissaga fou el Magnífic Josep Botino Nicolau (1731-1795).

Monteros

L'alferes Pere Montero es va casar devers 1660 amb l'eivissenca Isabet Almarge. Ell personalment va ser insaculat dins les bosses de mà mitjana destinades al sorteig dels càrrecs municipals, però els descendents ja figuraren en l'estament de mà major, segurament gràcies a la considerable fortuna que, fent de mercader, va acumular un fill seu, el prevere Pere Montero Almarge. El darrer membre masculí de l'estirp fou Marià Montero Laudes, mort l'any 1829.

Llobards

Marcello Lombardo, natural de Menton, l'any 1663 es va casar a Eivissa amb Agnès Ferrer. Ell va pertànyer a la mà mitjana, però un fill seu també anomenat Marcel fou doctor en lleis i gràcies al títol va accedir a l'es-

Bardaixins

La primera persona d'aquest cognom que s'establí a Eivissa fou el Magnífic Pere de Bardaixí, el qual a la darrerria del segle XVII exercí aquí el càrrec de veedor i comptador de la gent de guerra. Tota la seua descendència fou de mà major fins a la conclusió de l'antic règim, i durant el segle XIX constituí una de les famílies distingides de l'illa. Els generals Marià i Pere Bardaixí Balansat foren membres eminents de la penúltima generació eivissenca d'aquesta família. El seu darrer membre masculí mort a Eivissa fou Lluís Bardaixí Rosselló (1831-1881), nebot dels generals.

Arroyos

A la darrerria del segle XVII el Magnífic Antoni Arroyos vengué a Eivissa com a pagador de la gent de guerra. Ell mateix ja fou considerat de mà major i en aquest mateix estament es mantengueren els seus descendents durant tot el se-

Ais

Pere Ais Palluc i Carles Ais Pineda foren capitans de l'artilleria de la Reial Força d'Eivissa. Eren fill i nét, respectivament, del soldat Bartomeu Ais, que havia vingut al principi del segle XVII. Sembla que Carles ja fou considerat de mà major. Aquesta condició degué quedar reforçada per la rica herència que correspongué a la seua dona, Vicenta Ferrer Ventimilla, com una de les hereves de Marc Ferrer, el repoblador de Formentera. Marc, fill de Carles i Vicenta, mantengué la posició social del seu pare, però els néts, Carles i Francesc, ja la perderen; el primer dilapidant la seua part de l'herència i l'altre convertint-se en llaurador a Formentera. El cognom s'extingí cap a mitjan segle XIX, quan va morir Josep Ais Ramon, llaurador de la Mola.

Cerecios

A la darrerria del segle XVII el metge italià Joan Domingo Cerecio

es va instal·lar a Eivissa i s'hi va casar. La seua descendència, sempre de mà major, es va prolongar fins a la generació dels besnèts. El Magnífic Josep Cerecio Bermeu (1740-1796) fou el darrer membre masculí de la família.

Turs "Damians"

Joan Tur Marí, de cas Damians de les Salines, es va casar a la darrereria del segle XVII amb Àngela Ferrer Ventimilla, filla de Marc Ferrer, el repoblador de Formentera. La rica herència de la dona degué permetre l'ascens de Joan a mà major. Els seus descendents conservaren aquest estatus fins al començament del segle XIX. L'últim membre masculí d'aquesta rama fou Francesc Tur Berrueta, mort l'any 1844. Andreu Tur Torres, nebot de Joan Tur Marí, també va accedir al mateix estament pel seu títol de doctor en medicina i va originar una segona rama de Turs "Damians" de mà major. Els descendents masculins del metge Andreu es succeïren fins als germans Aquilí i Amador Tur Oliver, que ja visqueren en el segle XX.

Joans "Torrents"

A la fi del segle XVII Joan Joan, de cals Joans del Torrent de les Dones, s'establí a Vila, on exercí l'ofici de manyà. Un fill seu, Josep Joan Riquer, estudià la carrera de medicina i va ser l'origen d'una estirp de mà major del segle XVIII. Aquesta branca de Joans es va extingir durant el segle XIX.

Planells de Constantí

El doctor en medicina Constantí Planells Salvà, natural de Dénia i nét del sastre eivissenc Jordi Planells, es va casar amb una dona de la família dels Joans "Torrents". Joan Francesc Planells Joan, fill seu nascut a Eivissa, obtengué els graus de doctor en medicina i en lleis. L'any 1730 l'ajuntament li concedí una plaça de metge, però es

Edifici de can Botino, adquirit recentment pel Consell i l'Ajuntament d'Eivissa.

(Foto: revista EIVISSA.)

veu que poc després optà pel dret i l'any 1734 ja era advocat del mateix ajuntament. En endavant exercí sempre la professió d'advocat. Ell i els seus descendents foren de mà major durant tot el segle XVIII. Un nét seu, Antoni Planells Bardaixí, fou marit de l'escriptora Cecilia Böhl de Faber (Fernán Caballero).

Aqüenzenes

Després de la Guerra de Successió, Joan Aqüenza, natural de Sardenya, vengué a Eivissa per exercir-hi el càrrec de comptable de les Salines. Els seus descendents foren de mà major durant el segle XVIII i en el XIX varen pertànyer a la burgesia terratinent. El darrer membre masculí de la família fou Jacint Aqüenza Loaisa (1854-1911). Una finca del pla de Vila que va pertànyer a aquesta família

encara s'anomena ca n'Aqüenza

Un dels canvis característics del començament del segle XIX fou la substitució dels antics estaments per les classes socials modernes. En realitat continuaren existint les diferències anteriors, però desaparegueren les normes que les reglamentaven i les institucionalitzaven. La mobilitat social fou alliberada de traves jurídiques i va quedar únicament sotmesa a la lliure iniciativa dels individus i a la valoració espontània de la societat. A l'hora d'efectuar-se el canvi, la classe social de la burgesia va absorbir la gent que procedia de l'abolida mà major. I devers una dotzena de les famílies abans esmentades i els descendents d'algunes persones que havien ascendit a mà major ja a la segona meitat del segle XVIII varen constituir la primera promoció eivissenca d'aquesta nova categoria social. ■